

PĚCHOTNÍ ROZHLEDY

ROČNÍK IV.

Redaktor: Podplukovník Bohumil Boček.

ČÍSLO 5.

Štábní kapitán pěch. Ludvík Novotný:

Boj o osady.*)

I.

Úvod.

Osady a města svou polohou v terénu a svým vybudováním měly ve válkách všech dob významnou úlohu. Charakteristickým rysem dřívějších válek bylo dobývání důležitých osad a měst, jichž udržení nebo ztráta měly vliv na průběh válečného tažení.

Veřejnost posuzovala a posuzuje dosud bojové úspěchy podle toho, kolik a jakých míst, vesnic anebo osad bylo dobyto, udrženo nebo ztraceno. Vždyť úspěchy a neúspěchy bojové jsou spjaty téměř vždy se jmény měst a vesnic, v jejichž okolí boj byl sveden. Dosud vzpomínáme na bývalé denní zprávy válčících stran a na vliv, jaké měly tyto zprávy na morálku a náladu široké veřejnosti. Víme, jak klesá morálka obyvatelstva, doví-li se o ztrátě významného města, jak tomu bylo na př. za světové války při dobytí Lvova ruskou armádou r. 1914 anebo při pádu pevnosti Přemyšlu, ve Francii po dobytí Lille, Remeše Němci, na italské frontě, když se zmocnili Italové Gorice. Naopak úspěchy dobytím nebo udržením někdy i měst méně významných zvyšovaly bojovou náladu, odhodlanost a vytrvalost celé veřejnosti dotčeného státu (u centrálních mocností opět dobytí Lvova r. 1915, Varšava, Bělehrad, Bukurešť, města v severní Itálii, u dohodových států zářivý příklad obrany Verdunu, dobytí měst ve Francii, v Itálii a v Srbsku v létě a na podzim r. 1918).

Vedení války, a to jak politické, tak i vojenské, musí s touto mentalitou a vůbec morálkou celého obyvatelstva počítat, protože se nálada veřejnosti vždy odráží i v morálce armády.

Podobně, jak tomu bývá v měřítku celostátním za války, je tomu i při boji menších jednotek na bojišti, kde osady byly, jsou a budou vždy významnými činiteli v boji při všech důležitých operacích. Dokazují to četné historické příklady jak z válek minulého století, tak i ze světové války. Některé z nich z dřívějších válek uvádím:

Nepatrná osada St. Privat la Montagne v Lotrinsku, položená na dominující výšině, jakož i malý dvůr St. Hubert východně od Gravelotu tvořily střediska obranného postavení francouzské armády maršálka Bazaina západně od Met v bitvě 18/8 1871. Silně opevněná vesnice St. Privat na severním křídle francouzské armády bráněná jednotkami 6. francouzského sboru (Canrobert) byla cílem útoku II. německé armády. Útok německého gardového sboru, podniknutý v 17.45 hod. se ztroskotal. Když pak saský sbor dobyl Roncourt a obhvátí St. Privat ze severu, byl znova zahájen sbíhavý útok obou armádních sborů v 19 hod. po silné dělostřelecké přípravě. Teprve pak se podařilo německým oddílům vniknouti do hořící vesnice, kde se urputně bojovalo téměř o každý dům. Po

*) Práce z literární soutěže Vědeckého ústavu vojenského pro nižší důstojníky a důstojníky v zál. na rok 1933 poctěná cenou.

hrdinné obraně musili Francouzové ustoupiti před přesilou, jsouce obchváćeni jak ze severu, tak i z jihu.

Těž dvůr St. Hubert, uzavírající rokli východně od Gravelotu, byl cílem opětovných toků VII. a VIII. německého armádního sboru. Teprve po zasazení značných sil se podařilo Němcům vniknouti do dvora, jehož obytnou budovu bránila osádka až do okamžiku, kdy byla téměř obklíčena. Obráncům se pak podařilo probít se ve směru na Point du Jour. Na tomto malém prostranství zasadili Němci postupně 43 rot. Osádka St. Hubertu plnila přesně úkol jí daný, poněvadž se Němcům až do večera nepodařilo dále proniknouti ve směru na Point du Jour.

Klasickým příkladem významu osady v boji mohou býti vesnice Aspern a Esslingen, o něž byla opřena armáda císaře Napoleona v bitvě 21. a 22. května 1809.

Těž války z počátku tohoto století dokázaly, že osady přes všechny pokroky ve výzbroji, hlavně u dělostřelectva, neztratily svůj význam v obranném boji. Pěkným příkladem odolnosti osady jsou boje o městečko Sandepu za války rusko-japonské. Rusům se sice podařilo vniknouti do osady, ale severovýchodní část městečka úspěšně čelila ruskému náporu, takže se ruské oddíly Sandepu nejen nezmocnily, nýbrž musily vyklidit i získané části městečka, které Japonci při útoku Rusů zapálili.

Je beze sporu, že obranná hodnota osad ve válkách minulého století byla velká vzhledem na tehdejší účinek zbraní a děl. Osada s pevnými budovami mohla býti považována za tvrz, jejíž uhájení rozhodlo někdy i o výsledku boje.

Zajímavý je úsudek vojenského literáta (23),*) který na podkladě zkušeností z bitvy u Custozzy 24/6 1866 uvádí o vojenském významu osad toto:

„Příklady z této bitvy (boj o vesnici Oliossi, dobývání dvoru Cavallina) dokazují, jakou odolnost mohou míti osady a stavby, jsou-li bráněny osádkou dostatečně silnou za jednotného velení statečného velitele. Vyhledáme-li osady a objekty v terénu vhodné položené s dobrým výhledem tak, aby nemohly býti obchváćeny, může míti houževnatá obrana těchto míst rozhodující význam v boji a může velmi ulehčit dobytí území v tomto prostoru snad ztraceného. Doporučuje se tedy zařídit osady k obraně v takových místech, kde udržení osad a objektů má rozhodující vliv na průběh boje. Při zvětšeném účinku dělostřelectva i pěchotních zbraní musí býti sice zmenšena osádka, zato však je třeba vyřaditi silné zálohy mimo osadu. Ani v budoucnosti nepozbudou osady své taktické ceny, budou-li hájeny osádkou statečnou, vysoké morální úrovně a odhodlanou osud svůj spoutati s osudem svěřeného objektu.“

Závěr zde vyřčený platí i pro dnešní moderní válku. Ovšem způsob boje vzhledem na mnohem větší účinek moderních zbraní, hlavně dělostřelectva, je poněkud jiný, avšak taktické zásady zůstávají v platnosti. Dokázaly to boje světové války, kde přes ničivý účinek zbraní všech druhů zůstal taktický význam osad nedotčen, ovšem byly-li osady a budovy náležitě upraveny k obraně.

Vojenský význam osad (dvorů, vesnic a měst) záleží tedy především v jejich velké hodnotě obranné.

Skryté a nepozorované umístění palebných zdrojů umožňuje překvapit útočníka. Kryt a ochrana zbraní a osádky je velmi usnadněna bohatým

*) Číslo v závorce značí použitý pramen, uvedený na poslední stránce.

zdrojem materiálu a náradí. Skýtajíc překážky, které lze snadno upravit a zesílit, činí postup pro útočníka v palbě obránce velmi obtížným, tím spíše, že úzké prostory pro postup, jakými jsou ulice, postup ztěžují a nepřipouštějí rozvinutí prostředků, ani manévrování.

Umístěním palebných zdrojů, hlavně kulometů, k bočnému postřelování uvnitř osady, postupně na ulicích a náměstích, můžeme zříditi několik sledů obrany, které nepříteli znemožňují dobýti osady.

Mimoto v moderní válce při velikém rozmachu letectva nabudou osady, hlavně v terénu otevřeném, veliké důležitosti jako skrytí proti vzdušnému pozorování. Tento taktický význam, jak tomu bylo již také v posledních letech světové války, chce zvláště zdůraznit. Proto také osady jsou velmi způsobilé pro umístění záloh, služeb, SV. skladů atd. a usnadňují řízení dobrých a krytých komunikací s týlem.

Využití osad v boji jest ovšem spojeno také s různými nevýhodami. Nejzávažnější z nich jest, že přitahují na sebe palbu, především dělostřelectva, zvláště jsou-li menších rozměrů. Této palbě jsou vydány hlavně okraje osady. Trvá-li dělová palba delší dobu nebo má-li velkou intensitu, jsou budovy rozstříleny a osady postupně mizejí, čímž ztratí své charakteristické vlastnosti.

Další nevýhodou je, že plynové akce působí v osadách trvaleji než v terénu volném, nepokrytém, dlouho se udrží v troskách a sklepích, ztěžující v nich pobyt.

Těž spojení a pozorování v osadách a tím i velení i součinnost mezi zbraněmi je velmi ztížena tehdy, nemohla-li býti předem učiněna opatření k odstranění těchto obtíží.

Tyto poučky, které jsou odvozeny ze zkušeností ze světové války, jsou jen velmi stručně zpracovány v našich předpisech, a to jen ve Cvičebním řádě pro pěchotu P-I-1 a jen několika odstavci v Polním řádu pro dělostřelectvo D-VIII-1. Polní řád G-V, mimo článek 452, neobsahuje nic, co by se týkalo boje o osady. Tato mezera v našich předpisech má za následek jisté neporozumění a nevšímavost naší vojenské veřejnosti k tomuto zvláštnímu druhu boje, což se odráží jak při cvičeních v terénu, tak i při velitelských cvičeních, jak správně podotýká autor článku „Útok na osadu“ ve Voj. rozhledech 1933, čís. 2.

Musíme proto požadovat, aby se naše předpisy bojem o osady zabývaly obsírněji, a hlavně, aby již v míru bylo vojsko náležitě vycvičeno. Jen takto se ubráníme nepříjemného překvapení a můžeme, využívající všech výhod válčišť, tedy i osad, úspěšně vzdorovat nepříteli.

II. Charakteristika osad.

Čím hustěji je země obydlena, tím více osad je v určitém prostoru. Hledíme-li na poměry v ČSR., vidíme, že blízko průmyslových středisk bývá velmi mnoho osad. Typickým krajem tohoto druhu je Ostravsko-Karvínsko, kde je v pravém smyslu slova jedna osada na druhé. Člověk neznalý místních poměrů neví, v které osadě je, kde jedna končí a kde druhá začíná. Podobně je tomu i v okolí jiných průmyslových měst, jako u Brna, Plzně atd. Zde se podobají poměry asi hustotě osídlení v Belgii, kde r. 1914 došlo k velmi četným bojům o osady a v osadách.

V krajích zemědělských (Haná, střed Čech, jižní Slovensko) jsou osady kompaktnější a jsou od sebe více vzdáleny.

Poměrně nejméně jsou obydleny kraje horské (Slovensko, Podkarpatská Rus), kde osady jsou většinou v údolích a jen z malé části na svazích anebo jen výjimečně na výšinách a hřebetech.

V každém druhu toho terénu má osada jiný vojenský význam.

Je-li v dotčené krajině větší počet osad, tím více musíme uvažovat o možnosti bojů o osady. Jak obtížné je bojovat vojsku v hustě obydlených prostorech, ličí nám velmi poutavě velitel I. bavorského záložního sboru gen. von Fassbender v svém hlášení, které podal o průběhu těchto bojů německému vrchnímu velitelství. Mimo jiné v něm praví (15): „Terén by ani nebyl tak obtížný, ale osady a hlavně jejich ráz stavby. Je to vlastně vesnice na vesnici. Všechny jsou velmi protáhlé do délky, mají téměř všude výtečné předpolí a sousedí přímo jedna s druhou. Maximální vzdálenost mezi nimi je 3 km. Tvaru jsou vesměs uzavřeného. Obytné a hospodářské budovy jsou stavby velmi masivní se silným zdivem.“

Podobné boje se dají u nás očekávat v hustě obydlených krajích, hlavně v západní a severozápadní části republiky a v přilehlém území Německa.

V oblastech řídkěji obydlených, jako na Slovensku a Podkarpatské Rusi, a to hlavně v horách, bude se bojovat o osady méně.

Chceme-li posoudit bojovou hodnotu a taktický význam osady, musíme brát v počet její velikost, tvar, polohu v terénu, způsob stavby budov.

Velikost osad.

Různá rozloha měst a osad má též různý vliv na boj a vyžaduje v každém jednotlivém případě různých taktických opatření.

Podle rozlohy a velikosti rozeznáváme: jednotlivé domy, skupiny domů, dvory a tovární objekty o samotě, malé vesnice, osady (vesnice a města) střední velikosti, velkoměsta.

Jednotlivé domy nemají zvláštní taktický význam. Může jich býti, hlavně v terénu rovném anebo nepřehledném, použito jako pozorovatelny. Jinak se hodí k ukrytí menších jednotek. Obrannou hodnotu zvláštní nemají, protože mohou býti snadno zničeny anebo obchvácný.

Skupiny domů, hlavně však dvorů, zámků, pak továren o samotě, jsou-li stavěny z pevného a odolného materiálu, může býti použito velmi dobře k obraně a jsou vážnou překážkou pro útočníka. Avšak vzhledem na malou poměrně rozlohu, nejsou-li přímo u nějaké soutěsky, mohou býti snadno nejen obchvácný, ale i obklíčeny.

Nejčastějším bude boj o malé osady (vesnice do 2000 obyvatelů). Tyto osady vyžadují jak pro obranu, tak i pro útok zvláštních jednotek. Hodnota obranná závisí na šířce a hloubce osady. Má-li dostatek pevných budov a je-li dosti času, mohou tvořiti tvar v obranném postavení. Osady této velikosti trpí nejvíce dělovou palbou, poněvadž soustředění palby na malý poměrně prostor je poměrně dosti snadné a dá se provésti organizačním dělostřelectvem divise. Není-li osada příliš široká, dá se snadno obchvátit.

Zvláštní charakteristikou těchto osad je, že z velké většiny mají na vnějších okrajích zahrady. Jsou-li napříč směru útoku, mohou býti vhodným prostorem pro rychlé pronikání a obchvacování odporů uvnitř a vně osady, zejména tehdy, brání-li jejich porosty ve výstřelu. Nesmí se však zapomínati, že zde možno narazit na mnohé přírodní překážky, z nichž

by mohly silné drátěné ploty, táhnoucí se mezi jednotlivými zahradami napříč směru postupu, akci vážně ohrozit.

Vesnice a města střední velikosti mají již tak velikou rozlohu a hloubku, že jejich obrana anebo útok na ně musí být organizovány jako samostatné podniky.

Obrana vzhledem na hloubku takových osad může býti prováděna v několika sledech. Účinek nepřátelského dělostřelectva je poměrně malý pro špatné podmínky pozorování uvnitř osad. V takových osadách jsou četné pevné budovy, které umožňují houževnatý odpor. Avšak obrana tak velikých osad vyžaduje poměrně mnoho sil.

Při útoku bude úsilí vedeno vzhledem na velikost osady téměř vždy mimo osadu s úkolem obchvátit ji, avšak pro značné síly obránce musí býti obchvatný útok doprovázen čelním útokem hlavně k poutání obránce a jeho palebných zdrojů. Čelní útok sám musí býti zvlášť důkladně organizován, a to především dobývání a čištění osady.

Obrana velkoměst se provádí jen málokdy, a to jen tehdy, je-li takové město opevněno. Avšak i opevněná města nebyla vždy hájena za světové války a byla prohlášena při ústupu za otevřená města, aby jich protivník šetřil (na př. Lvov, Varšava, Lille, Bukurešť).

Obrana tak značně rozlehlých měst by vyžadovala velmi rozsáhlých taktických opatření. Ve většině případů však, a to hlavně z důvodů humanitních, šetření lidských životů — evakuaci tak velikých měst nelze provést — kulturních památek a cenného národního jmění, přenechává se takové město bez boje nepříteli.

Máme-li taková města bránit, činíme tak v obranném postavení položeném před městem tak daleko, aby město samo bylo co nejvíce ušetřeno následků boje. Přes to dalekou palbou dělostřelectva, jakož i bombardováním letectva trpí velmi taková města, jak tomu bylo na př. za světové války u Remeše. Leží-li města blízko bitevní čáry, mohou býti za bojů — trvají-li delší dobu — postupem času úplně zničena (Ypry, Gorice, St. Dona de Piave).

V ofenzivě se snažíme taková města obejít, nevyklidí-li je nepřítel dobrovolně. Čelní útok by vyžadoval značných sil, zbraní a prostředků.

Zato však při vnitřních nepokojích tato velká města jsou střediskem demonstrací, nepokojů a revolučních bojů. Ruská revoluce r. 1917 započala v hlavním městě Petrohradě. Poválečná historie revolučních bojů a nepokojů nám to také potvrzuje (Berlín, Mnichov, Hamburk 1923, Sofie 1923, Vídeň 1927). Podrobnosti o tomto druhu boje jsou uvedeny dále.

Tvar osad.

Nejen velikost, ale i tvar osad a způsob zastavení má vliv na průběh boje.

V osadě malé šířky a hloubky nebude obrana uvnitř vesnice zvláště organizována, poněvadž je pro ni nedostatek prostoru a trpěla příliš soustředěnou palbou dělostřelectva.

Osada s malou hloubkou, ale s větší šířkou může býti pro útočníka značnou překážkou, obzvláště je-li ulice souvislá a napříč směru útoku. Kulomety dobře chráněné proti směru útoku a vhodně umístěné uvnitř vesnice mohou bočnou palbou přechod ulice znemožnit a celý útok zastavit.

Osada v obráceném poměru úzká a hluboká ve směru útoku může býti pro útočníka zrovna tak nepříjemná, zejména tehdy, lze-li zevnitř ovládati okolní terén.

Mají-li osady dostatek pevných domů a sklepů, schopných vzdorovati dělovým střelám menší ráže, nutno počítat s tím, že obránce využije této výhody k organizaci obrany uvnitř vesnice. Není-li jí, nebude se protivník na vážný odpor uvnitř vesnice připravovat.

Města, kde jsou pravidelné ulice, vytvořené souvislými bloky domů, jsou pro útočníka velmi nepříjemná, poněvadž neposkytují zpravidla žádných krytů ani možnosti využití polního náradí. Obránce je může bránit malými poměrně silami. Jdou-li ulice napříč směru útoku, tím hůře pro útočníka, protože poskytují obránci v plné míře výhody bočných paleb. Daleko lepší podmínky pro útok skýtají ulice nesouvislé, přerývané, s otevřenými dvory a zahradami, jak to bývá v předměstích, neboť ty usnadňují obchvácení a vyvrácení jednotlivých odporů.

V osadách, vytvořených jednotlivě roztroušenými domy (v horách, v průmyslových střediscích bude postup méně snadný, využije-li jich obránce v hojné míře k obraně. Avšak osady a kraje takové skýtají také útočníku dostatek krytů a příležitosti provádět manévry i v rámci nejmenších jednotek.

Poloha osad v terénu.

Nestačí posuzovat osady podle jejich tvárnosti, ale je záhodno všimnouti si také terénu, na němž jsou položeny a který osady obklopuje. Osada sama o sobě nemá mnohdy žádného významu. Spojí-li se však s výhodami terénu, stává se vážným odporem a často i klíčem k obráncově postavení.

Pro obránce vyhovují nejlépe osady položené na svahu nebo na hřebenu, jež mají široký rozhled, daleký výstřel a možnosti bočné palby do okolního terénu.

Osady v údolích jsou pro obránce méně způsobilé, musí je však strážet, aby útočník jich nemohl využít ke krytému postupu a k obchvácení odporů na přilehlých svazích a výšinách. Tak tomu bude v krajích horských (pohraničí v historických zemích a téměř celé Slovensko), kde osady jsou většinou v údolích, úzké, avšak velmi dlouhé a umožňují prosakování útočníka údolím (četné příklady při průlomu u Caporetta v říjnu 1917). Uvádím příklad, který jsem prožil na ruském bojišti:

V červnu 1915 byl útok IV./3. pol. praporu po dobytí městečka Ivaniska zastaven novým odporem u zámku, který byl východně od tohoto městečka. V údolí jihovýchodně se táhla vesnice k ruskému postavení a nebyla obráncem zvláště strážena. Též jižní soused byl zastaven odpory na okraji lesa. Dostal jsem od velitele praporu rozkaz, abych se svou četou postoupil na východní okraj vesnice a obchvátil z jihu odpor u zámku. To, že jsem se objevil s četou a zahájil palbu, stačilo, aby obránce ustoupil.

Pro útočníka bude důležité zjistit, může-li jednotka vzetím osady působit k tomu, aby obránce vyklidil sousední terén, aneb dopomůže-li vzetí sousedícího terénu dobytí vesnice.

Je-li osada za obranným postavením na odvráceném svahu řádně vybudována a má-li dobrý výstřel, hlavně bočný, může býti překvapením pro útočníka, který nemaje možnosti přímého pozorování, nemůže řádně ocenit obrannou hodnotu osady. Také palba dělostřelectva na takovou

osadu pro špatné podmínky pozorovací je velmi ztížena a vyžaduje součinnosti letectva.

Zvláště se musím zmínit o osadách v rovině. Tyto osady obzvláště v době letní, kdy jsou na polích kultury, které znemožňují výstřel, tvoří přímo ostrovy, odkud jediné je dobrý daleký výhled a kde z budov jediné lze dosáhnout dobrého dalekého výstřelu na všechny strany. Jsou-li takové osady vhodně upraveny, tvoří kostru obrany, kterou lze jen těžko obcházet.

Hodnota budov v osadě.

Obranná hodnota vesnice závisí také na tom, z jakého materiálu jsou stavěny budovy. Největší odolnost mají budovy betonové, které mají pevné sklepy. Též staré budovy se silnými zdmi a klenutím, ježto mají zpravidla velmi prostorné a hluboké sklepy (viz zámky, kláštery atd.) jsou velmi způsobivé pro obranu.

Obyčejné budovy z cihel anebo z kamene mají obrannou hodnotu jen tehdy, mají-li sklepy, jinak jen při přechodné obraně, ústupu, tedy operacích jen krátko trvajících, kde protivník nemůže použití hromadné dělové palby a nemá k dispozici děla hrubé nebo těžké ráže.

Budovy dřevěné, anebo zčásti dřevěné (stodoly, hospodářské budovy a p.), nemají naprosto významu pro obranu, protože se dají požárem snadno zničit. Proto na ruském bojišti vesnice jen málokdy byly hájeny. Dálo se to jen tehdy, byly-li ve vesnicích pevné budovy. Jinak tyto osady většinou shořely a zůstaly jen typické komíny a ohniště. Většinou zmizely takové osady, které ležely v obranném pásmu, také tím způsobem, že rozebráním domů, stodol a p. byl získán materiál na zákopové práce.

III. Osady za útočných akcí.

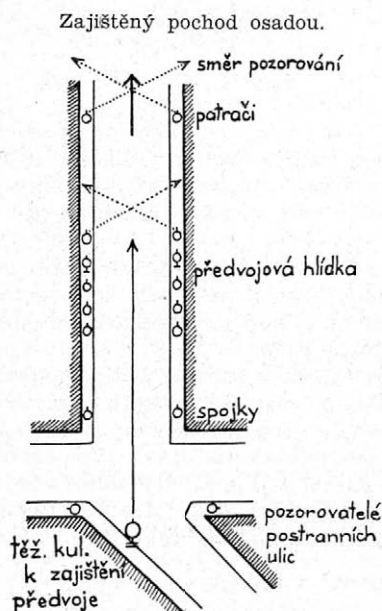
Osady jsou v útočných akcích vážnými překážkami, zato však poskytnou i skryt a kryt proti pozemnímu i vzdušnému pozorování.

Již při pochodech musíme věnovat osadám náležitou pozornost. Skrývají v sobě nebezpečí překvapení jak od nepřátelského vojska, tak i od obyvatelstva nám nepřátelsky nakloněného. Četné případy válčení v nepřátelském území, kde se civilní obyvatelstvo chopilo zbraní proti nepříteli, dokumentují nám toto nebezpečí; tak tomu bylo za války světové v Belgii a Srbsku.

Průzkumu a zajišťovacím jednotkám připadá tu úkol zabezpečit gros proti překvapení. Taková opominutí se mohou velmi vymstít. Uvádím jen jeden případ: „6/8 1914 německá kombinovaná brigáda, složená s pěších pluků 53 a 25, určená k útoku na belgickou pevnost Lutich, měla pochodovali v noci na Lutich přes vesnici Cheratt. Pluky v pochodovém proudu bez náležitého zajištění byly za pochodu vesnicí přepadeny palbou. U obou pluků nastala panika, při čemž pluky na sebe střídaly. Jen s velikými obtížemi podařilo se mimo vesnici organisovat zbytky brigády a ty pak teprve k ránu zaujaly bojovou sestavu. Ačkoli se těmto jednotkám podařilo zmocnit se nepřátelských odporů po obou stranách vesnice, musily pod dojmem nočního boje ustoupit asi 8 km zpět, aby se uspořádaly a aby si odpočinuly. Tyto dva pluky po další tři dny nebyly způsobilé pro boj.

Takové přepady v Belgii byly na začátku války r. 1914 velmi časté. Aby k takovým událostem nedošlo, je potřeba, aby se přes osadu, kde hrozí nebezpečí, pochodovalo s náležitou opatrností. Patrači a zaji-

šřovací jednotky postupují v zástupech po obou stranách ulice podél domů a při tom pozorují vchody, okna a střechy domů na protější straně. Lehké kulomety jsou v čele zástupů, aby mohly ihned zahájit palbu. Střed ulic necháme volný a střežíme těžkými kulomety. Postranní ulice necháme pozorovati nebo prohledati hlídkami (náčrt 1).

Náčrt 1.

hlídky (12 jezdců pod velením rotmistra): „Projeďte podél východního svahu železničního náspu; na výši každé příčné ulice vesnice odešlete jednoho jezdce, který touto ulicí projede až na hlavní silnici, již se vrátí k SV. praporu. Jakmile dosáhnete nejsevernějších domů vesnice, vraťte se se zbytkem čety po hlavní silnici středem vesnice! Celý průzkum bude proveden ve cvalu. Každý bude hlásit, odkud bylo naň stříleno.“ Průzkum byl vykonán za $\frac{1}{4}$ hod. asi tak, jak naznačuje náčrt 2, při čemž byla jediná ztráta, jeden raněný kůň. Podle hlášení jezdců bylo zjištěno, že Němci mají své kulomety umístěny na výšinách západně, severně a východně od vesnice. Vesnice sama byla jen slabě obsazena.

Takový nájezd se vždy nepodaří a pravidlem bude opatrný vstup do osady. Hlídka jak pěší, tak i jezdecké nesmějí spoléhat na to, prošly-li jednou osadou, že na zpáteční cestě bude opět volná, hlavně ne u osad, které jako křižovatky komunikací mohou býti cílem obou protivníků. Následující příklad nás poučí o následcích neopatrného chování hlídky (2) (náčrt 3): „Do osady Blamont byla vyslána 16/8 1914 druhá eskadrona 13. jízdních myslivců na zprávu, že se tam objevily německé hlídky, s úkolem obsadit toto městečko a provádět průzkum ve směru německých hranic. Osada byla po noční akci obsazena francouzskou eskadronou. Kolem 10. hod. 7/8 byl velitel eskadrony upozorněn na skupinu německých jezdců, cválajících v houfu a v nepořádku podél říčky Vezouse, asi 200 m od francouzského postavení. Byla na ni zahájena rychlá,

Mimo tato opatření musíme za postupu vyslati průzkum. Ačkoli platí zásada, že se průzkumné jednotky mají vyhnouti obydleným místům, t. j. osadám, přes to bezpečnost vojsk vyžaduje, aby alespoň osady, které jsou na pochodové čáře, byly řádně prohlednuty a byly závčas hlášeny všeliké odpory, nepřátelské jednotky nebo nepřátelské smýšlení civilního obyvatelstva.

Někdy stačí, proniknou-li průzkumné jednotky rychle osadou, aby zjistily, hrozí-li nebezpečí anebo je-li osada obsazena. Pěkný příklad takového průzkumu byl proveden při bojích u Soissons jezdeckou hlídkou, která byla přidělena I./51. francouzskému praporu 30/8 1918 (2).

Velitel praporu před dalším postupem zjistil, že ojedinelé zákopy na okraji vesnice Crouy nebyly ani obsazeny, ani neměly drátěné překážky a že železniční násep dobře kryje koňskou postavu. Proto nařídil veliteli jezdecké

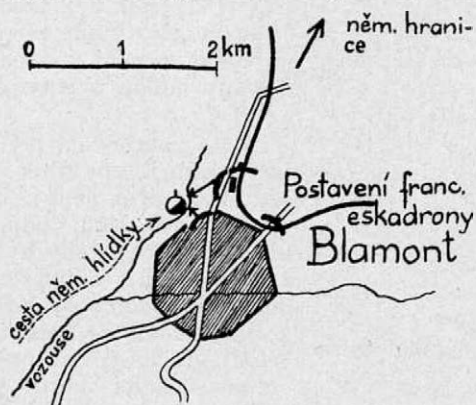
dobře mířená palba. Jen několika jednotlivcům se podařilo uniknouti, ostatní byli zajati (jeden důstojník, 33 mužů a 40 koní, vesměs od 9. pluku porýnských husarů). Při výslechu udali, že byli včera vysláni na průzkum a že ještě ve 2 hod. ráno projížděli Blamont. Po provedení úkolu se vracela hlídka v tom domnění, že Blamont není obsazen.

K tomuto příkladu do-
dávám, že Němci věděli o
tom, že v Blamont byly den
předtím francouzské hlídky.
Proto, i když velitel v noci
zjistil, že jest osada volná,
mohl si uvědomiti, že tomu
tak nemusí být za více než
7 hod.

Tento příklad nám také
ukazuje, jak výhodná jest
osada ke k l a d e n í l é č k y.
Jednotka, která má provést
přepad, může se, využívajíc
domů, zahrad a ohrad, dobře
ukrýti a zajistit tak překva-
pení nepřítele.

Jako při pochodech, tak
i při ubytování v osadách se
musí vojska řádně zajistit. Odkazuji tu na příslušná ustanovení G-V. Tu
веду jen příklady, jaké následky může mít nedostatečné nebo vůbec
žádné zajištění:

Přepad německé jezdecké hlídky u Blamontu.

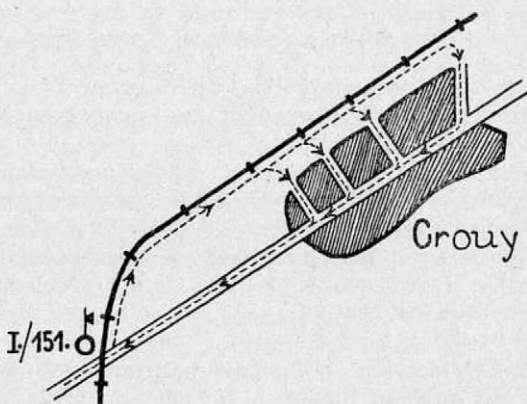

Náčrt 3.

přepadena Rusy a eskadrona ztratila jen na zajatcích 32 muže a mimoto
veškeré koně. (16)

Za přibližování překážejí osady v postupu. První sled (do-
tykové hlídky) musí prohledati jak osady, tak i samoty, aby vojska za
postupu nebyla překvapena palbou anebo napadena. Hlavně vyžadují po-
zornosti osady na křídle (v bocích), odkud hrozí bočný postřel anebo
i obchvácení.

Nájezd jezdecké hlídky přidělené I./151. praporu
na Crouy.

Náčrt 2.

a) 6/12 1916 při rak.-něm.
ofensivě v Rumunsku překva-
pil předvoj 41. německé divize
za postupu z Lucianca na Tin-
cabești v osadě Bratulești (sev.
od Bukurešti) ubytovaná ru-
munská vojska, která nebyla
vůbec zajištěna a při objevení
se Němců neměla již času klásti
odpor. Přes 3000 Rumunů s veš-
kerým trémem padlo do rukou
Němců. (17)

b) V noci s 8. na 9. května
1915 za ústupu v Rusku uby-
tovala se 5. eskadrona 13. ně-
meckého husar. pluku v samotě
Fesseln, bez náležitého zajiště-
ní. Ráno při svítání byla samota

Zato může býti osad dobře využito za přibližování jako skrytu proti pozemnímu i vzdušnému pozorování. Avšak přílišné hromadění vojska v osadách nelze doporučit, poněvadž přitahují palbu dělostřelectva. Za světové války došlo mnohokrát k postřelování vojska ve vesnicích. Nemožnost vyhnouti se palbě působí v nich pak nepořádek a někdy i paniku. Vojska a trény v osadách je radno po částech umístit v domech, dvorech, zahradách, neboť jsou tam jednak lépe kryty, jednak netrpí tak palbou.

Útok na osadu.

Boj o osadu vyžaduje dobře promyšleného plánu, přípravy a mnohých prostředků, při provádění pak neobyčejné bystrosti, iniciativy, odvahy a houževnatosti.

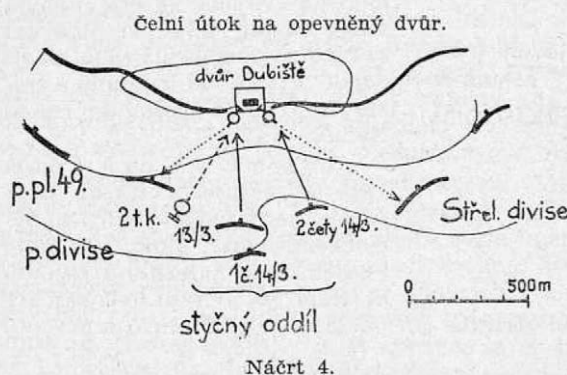
Těmto obtížím přímého útoku na vesnici se chceme vyhnout tím, že se obchvatným útokem snažíme vyvrátit odpory v osadě a osadu pak jen vyčistíme.

Tento způsob dobývání osad se osvědčil v četných bojích za světové války, a proto také předpisy téměř všech armád zdůrazňují tuto zásadu pro útok na osady.

P-I-1 v čl. 783 praví: „Obranu vesnic, měst atd., třeba i zničených dělostřelectvem, podporují nahromaděné překážky a množství úkrytů. Proto musíme hleděti, abychom osadu přesáhli křídlem a ji obklíčili. Dobytí jest pak pouhým čištěním.“

V podobném smyslu mluví i francouzský předpis pro pěchotu II. díl, čl. 724: „Vždy, když je to možné, operuje se přesahováním a nebo obklíčením, při čemž kombinujeme boční manévry s útokem na určitý bod okraje.“

Německá ustanovení v předpise F. u. G. (čl. 419) jsou vyjádřena takto: „Při útoku na vesnici jest účelné dát postupovat hlavní síle mimo osadu nepřitelem obsazenou. Budeme se snažit udržovat vesnici pod palbou a vzít ji buď zezadu anebo zezadu. K tomu budou určeny již před vyražením k útoku zvláštní síly.“

Tato ustanovení předpisů vyžadují, aby útok na osady byl svěřen jen jedné, tomuto účelu odpovídající jednotce, aby byla zajištěna za nejlepších podmínek součinnost částí útočících čelně na vesnici a částí útočících na terén i mimo vesnici, který je součástí obrany osady.

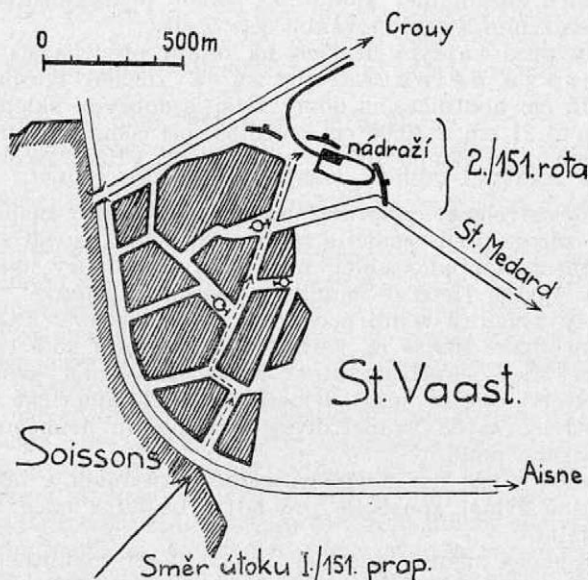
Od této zásady bude nutno se odchýliti, nedovoluje-li dominující poloha terénu u osady obchvat a

jsme-li nuceni útočit na vesnici čelně. Bude to zejména tehdy, je-li osada předsunuta v místě, odkud ovládá okolní terén. Pak tehdy, když protivník nemá k vybudování obrany času a proto obrana uvnitř vesnice není buď vůbec anebo jen špatně organizována.

Uvádím příklad z vlastní zkušenosti ze světové války, kde situace nutila k čelnímu útoku na opevněný dvůr (náčrt 4):

„9. září 1915 útočila rakouská 4. divise na postavení Rusů sev. od Oliky (východně od Lucku). Mezi vlastní divisí a sousední, jižní střeleckou divisí, nastala mezera. Dostal jsem rozkaz s dvěma rotami IV./3. pol. praporu jako styčný oddíl postupovat ve směru na dvůr Dubiště. Tento dvůr, který byl obsazen dvěma rotami a dvěma těžkými kulomety, byl na výšině, odkud ovládal svahy jak ve směru severním, tak i jižním. Bočná palba z tohoto dvoru zastavila útok jednotek na křídle, které měly dvůr obchvátit. Ani palba baterií 15 cm houfnic na dvůr neumlčela těžké kulomety, umístěné pod střechou obytné budovy. Teprve, když jeden zásah rozbil roh budovy, přemístily se kulomety za živý plot, kterým byl dvůr obehnan. Avšak i odtud byla jejich palba velmi účinná a útok se nemohl dostat kupředu. Dostal jsem rozkaz zmocnit se čelním útokem dvora. Po přidělení čtyř těžkých kulometů, které umlčely nepřátelské kulomety, mohly rotý teprve v 19 hod. provést zteč a zmocnit se dvora. Pak se mohly i ostatní jednotky připojit k útoku a zmocnit se postupně ruských posic.“

Dobyti osady St. Vaast I./151. p. praporem.

Náčrt 5.

Tento příklad dokazuje, že často budeme musít útočiti čelně na vesnici a její dobytí teprve umožní vzetí.

Další příklad čelního útoku uvádím z bojů na Marně r. 1918 (18): „V bitvě u Marny 15/7 1918 dostává německý myslivecký prapor 6, dosud v plukovní záloze, rozkaz vzít vesnici Baslieux, která jako vybudovaná tvrz znemožňovala postup po obou stranách vesnice bočnou palbou. Za podpory palby těžkých kulometů a minometů, jakož i ochranné palby dělostřelectva vnikly 3. a 4. rota do vesnice čelně a dobyly ji. Němci za-

jali osádku 6 důstojníků, 106 mužů a zmocnili se několika těžkých kulometů.“

Rozhodnutí, zda útočit čelně či obchvatem, závisí na mnoha činitelích. Nejdůležitější z nich zůstává terén, jenž musí být řádně ohodnocen. Za ním teprve třeba mít na zřeteli ostatní prvky rozhodnutí; jejich pořadí důležitosti je ménivé, podle významu toho neb onoho případu.

Provádí-li se útok obchvatný, musí být proveden tak, aby umožnil zmocnit se palebného celku, v kterém osada leží, t. j. aby se útočník zmocnil terénu, z něhož mohou být ovládány boky a okraj osady palbou samočinných zbraní. Ty nám pak umožní postřelovat boky a tyl osady a vniknout do osady s několika stran.

Nesmíme však zapomenout, že se část, která provádí obchvat vesnice ve volném terénu a při tom její bočná vzdálenost od vesnice je menší než 600 m, může v daném okamžiku octnout v metném prostoru nejen zbraní čelních, ale i bočných (ukrytých ve vesnici) a vydává se v nebezpečí, že bude úplně zničena. Proto musíme vést obchvatný útok mimo metný prostor zbraní k bočnému postřelu ve vesnici umístěných, t. j. na vzdálenost, kde bočný ostřel pozbývá mnoho své účinnosti. Před touto bočnou palbou obránce musí se útočící chránit využitím terénu, neutralisací bočné střelících zbraní buď mohutnou palbou dělostřelectva na okraje osad anebo zamlžením a zaplňováním celé osady.

Musí tedy před každým útokem na osadu předcházeti důkladná a účinná příprava dělostřelectva. K zničení normálním domů z cihel stačí 15 cm houfnice, na domy větší, s dobrými sklepy je potřeba těžkých děl, a to 21 cm a 30.05 cm moždířů, při čemž počítáme 4 zásahy na plochu domů nebo sklepů 100 m² (předpis D-VIII-1, část III, čl. 234, 238).

Úkolem dělostřelecké přípravy bude: zničit nebo účinně neutralizovat palebné zdroje před vesnicí a na bocích, neutralizovat zbraně mimo vesnice, ale působící před vesnicí, ničit domy a odpory uvnitř vesnice, pokud se daly zjistiti (letecké snímky, výpovědi zajatců).

Tyto úkoly vyžadují velmi početného dělostřelectva. Tak na př. při útoku 12. francouzské divise na vesnici Villemontoire 25/7 1918 bylo použito k podpoře II./67. praporu, který měl vzít vesnici, kromě organického dělostřelectva divise ještě dělostřelectva 2. americké pěší divise, lehkého dělostřelectva 58. franc. divise a I. oddílu hrubého (155 mm) 112 dělostřeleckého pluku.

Dělová palba může být doplněna palbou středních a těžkých minometů, které jsou zvlášť způsobilé pro boj o osadu a mají velmi dobrý účinek materiální.

Někdy, zejména není-li dostatek anebo dosti mohutného dělostřelectva k dispozici, je dobře osadu samu a přilehlý terén zamlžit a tím znemožnit bočnou palbu proti jednotkám provádějícím obchvat (Voj. rozhledy 1933, čís. 6, „Taktické použité umělé mlhy“).

Požáry způsobené v osadách dělostřelectvem anebo letectvem (zápalné střely a pumy) zvětšují morální a psychický účinek palby a často donutí obránce vyklidit osadu.

Boj uvnitř osady.

Boj ve vesnici (P-I-1, čl. 783) je pro útočníka většinou bojem zblízka, skrývajícím v sobě mnoho překvapení. Převahy nad protivníkem dosáhne jen tehdy, bude-li každý jednotlivec prodchnut pevnou vůlí zví-

těžit a neustoupit ani tehdy, hrozí-li mu obklíčení. Snad žádný boj nevyžaduje tolik vespolečné podpory u jednotlivců a menších jednotek jako boj ve vesnici.

Při čelním útoku na vesnice, ať již ve spojení s útokem obchvatným nebo jako samostatný podnik, bude se útočník snažit nejprve zmocnit se předního okraje osady, a to především domů o samotě a dvorů se zahradami. Přední okraj osady tvoří pak základnu pro další dobývání nebo čištění vesnice. Snahou pěchoty bude co nejrychleji dosáhnout opačného okraje, při čemž se dobytí domů a čištění sklepů přenechává oddílům čističů, které postupují v druhém sledu. Jako poučný příklad uvádím dobytí osady Saint-Vasst u Soissons I./151. francouzským praporem (2) (náčrt 5):

„Po přechodu přes řeku Aisne 29/8 1918 dosáhla 2. rota franc. pěšího pluku 151 poklusem nádraží na opačném okraji osady, zatím co kulomety byly postaveny v každé příčné ulici, aby tak byl znemožněn pokus Němců odříznouti ústupnou cestu rotě, dokud nebude mít na stejné výši další jednotky (nejprve 1. rotu a pak rotu II./151. praporu).

Nestarala se tedy rota o prohledání jednotlivých domů a krytů, nýbrž snažila se dosíci co nejdříve určeného cíle (opačného okraje osady). Teprve 3. rotě bylo uloženo vyčistit osadu.“

Francouzský předpis pro pěchotu praví: „Jakmile pěchota vnikne do vesnice (města), snaží se, aby co nejdříve obsadila druhý okraj, aneb je-li osada rozsáhlá, první důležitý „coupure“ (příčnou ulici, mezeru mezi domy).“

Podobně uvažuje německý předpis F. u. G.

Takový nepřetržitý postup celou osadou najednou bude možný jen u osad malé hloubky. Má-li však osada velkou hloubku, bude útočník nucen ji dobývatí bojem, vedeným krok za krokem, dům za domem. Příčné ulice se stanou postupnými cíli.

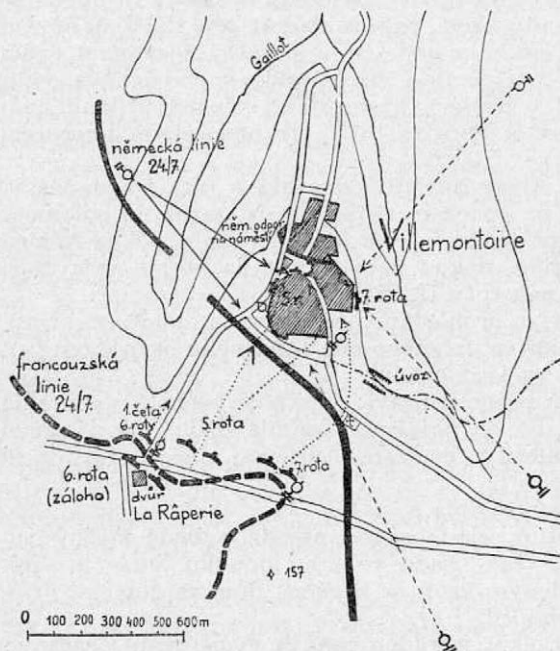
Při obchvatném útoku je radno zahájit vyčišťování osady na několika stranách. Provedou to jednotky čističů (P-I-1, čl. 767—769, 775), zvláště k tomu určených, postupujících v druhém sledu a po zdařilém obchvatu neb obklíčení se stočí a vniknou do osady z boku nebo i z týlu. Skupiny čističů organizujeme jako údernická skupení, která mohou provádět čištění samostatně.

Pěchota nebo jednotka čističů vnikne do osady teprve tehdy, až dojdou doprovodné zbraně (minomety, doprovodná děla) a jsou připraveny k palbě. Za postupu vesnicí se dere pěchota kupředu podél domů a ne ulicí. Úzkým uličkám, v nichž pozorování oken a střech je nesnadné, se čističi vyhýbají. S pěchotou mají postupovat hlídky ženistů, vyzbrojené náčiním a trhavinami na odstranění překážek a k ražení cesty pěchotě. Je-li to možné, postupuje pěchota přes dvory a zahrady, kde jest lépe skryta.

Narazí-li pěchota na obsazenou a chráněnou budovu, kryje se a zahájí ihned palbu z kulometů. Doprovodné zbraně, a to těžké kulomety, doprovodná děla, ale především minomety musí odpor umlčet anebo zničit. Pod ochranou této palby se propracovává útočící pěchota od domu k domu, přes dvory a zahrady do blízkosti obsazeného objektu a snaží se při tom obchvátit budovu nepřitelem obsazenou, a je-li to možné i obklíčit. Za podpory ženijních hlídek vnikne pak útočník, někdy i z několika stran, do budovy, používaje především ručních granátů ke zdolání odporu.

Proto je třeba při útoku na vesnici pamatovat na dobré zásobování jednotek ručními granáty (P-I-1, čl. 769), neboť ty jsou zvláště nutné. Také při vzpomenuťem již útoku na vesnici Villemontoire byl veden boj o domy jen ručními granáty. Zpráva o průběhu boje ve vesnici říká:

Útok na vesnici Villemontoire 25/VII 1918.

Náčrt 6.

„Ve vesnici postupoval útok velmi pomalu od domu k domu, až byl úplně zastaven na úzkém, trojúhelníkovém náměstí uprostřed vesnice, kde Němci měli obsazený příkop, plný střeliva, neboť po jeho vzetí bylo v něm nalezeno mimo jiné též 20 bedniček granátů. Proto také 5./67. rota, jakmile přišla na náves, byla přivítána velmi silnou palbou ručních granátů, které dopadaly za nerozbořené stěny, za nimiž se ukrývala rota. Francouzi nemohli dále postupovat, poněvadž už neměli ručních granátů, neboť je spotřebovali v boji o první domy, kdežto Němci stáli přímo u skladiště granátů, čímž získali převahu palby. Ztráty 5. roty byly dosti citelné“ (2), (náčrt 6).

Při tomto boji, kde je pěchota odkázána sama na sebe, kde nemůže vzdy spoléhat na podporu doprovodných zbraní, hlavně dělostřelectva, může být s velikým úspěchem použito dýmových ručních anebo puškových granátů. Těmi můžeme oslepit nepřítele, znemožnit mu přesnou palbu a tak usnadnit poslední fázi útoku, t. j. zteč na nepřítele zahnížděného v domech.

(Příště dokončení.)

Major pěch. František Šantora :

Rozkazy v míru a ve válce.

Tato úvaha vznikla při studiu publikace VÚV. „Pěchota v historických příkladech“ od majorů gšt. Fetky a Chlebouna a zabývá se otázkou, o níž se před nedávnou dobou rozpředla v Důstojnických listech debata několika našich důstojníků.

Byla to debata o přílišné obsáhlosti našich rozkazů v různých fázích boje, jak při našich mírových cvičeních s vojskem, tak i při cvičeních velitelských, v níž byla rozkazovací technika námi používaná jednou stranou zavržována, druhou stranou zase hájena; nebylo však při tom do-